

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Učitelství estetické výchovy pro střední školy

Příprava výukového bloku

„Filmová hudba“

Vypracovaly: Anna Cimbálková, 217335
Martina Dobiášová, 217926
Hana Friedová, 384669

V Brně, 30. 4. 2011

● **Definice EV**

Estetická výchova je předmět, jehož cílem je přiblížit a provádět studenty světem umění, který odráží jak situaci celé společnosti, tak příběhy jednotlivců, a je tudíž nedílnou součástí života každého člověka. Cílem je především podnítit ve studentech zájem o umění, estetický zážitek, kulturní dění a rozvoj vlastního, osobního a osobitého vztahu k němu. Skrze společné aktivní učení si rovněž utváří ucelený historicko-teoretický rámec o různých oblastech umění, na jehož základě jsou schopni díla interpretovat, kriticky hodnotit, vybírat a vystavět vlastní obsahy, plně odrážející individuální názory, přístupy, osobnost a zaměření každého studenta. Nedílnou součástí je rozvoj individuální tvořivosti (a fantazie) a vnímání jako podstatné a v každodenním životě uplatnitelné součásti osobnosti.

Estetická výchova v tomto pojetí vychází ze vzdělávací oblasti „Umění a kultura“ RVP G.

● **Výukový blok „Filmová hudba“**

1) Kontext

Lekce „Filmová hudba“ je zasazena do celoročního bloku věnovanému současným tématům z různých oblastí umění (hudba, výtvarné umění, literatura, divadlo, tanec, film, AV umění, umění „na hraně“).

2) Třída

Lekce je zamýšlena pro první pololetí třetího ročníku gymnázia, ale je možné ji realizovat i na jiných středních školách, záleží na předpokladech žáků (základní povědomí a znalosti o hudbě a filmu, ale především schopnost adaptace na způsob výuky, práce ve skupinách, schopnost tvůrčí práce, vlastnosti kolektivu atd.). Žáci jsou již navykli na způsob výuky a sžití s učitelem.

Výuka probíhá ve dvou dvouhodinových (2x 45 minut) jednou za čtrnáct dní. Žáků je max. 15, protože jde o tzv. povinně volitelnou hodinu rozdělenou dle zaměření studentů (druhá půlka má jiný předmět, např. cvičení z chemie).

3) Záměr lekce

Záměrem lekce je, aby žáci přemýšleli nad filmovou hudbou jako svěbytnou uměleckou oblastí, zvažovali ji jednak jako samostatně fungující jednotku s veškerými estetickými hodnotami, jednak v návaznosti na film jako rovnocennou, významotvornou složku, která neodmyslitelně dotváří kvalitu výsledného díla.

4) Cíle lekce

- Žák dokáže vymezit pojem filmová hudba, zařadit ho do historického kontextu, uvést konkrétní příklady filmové hudby a autorů.
- Žák dokáže vysvětlit, jaký má filmová hudba význam a funkci pro film.
- Žák různými tvůrčími způsoby pracuje s filmovou hudbou, vnímá ji jako estetický podnět, zapojuje a rozvíjí vlastní kreativitu, fantazii.
- Žák (spolu) pracuje ve skupině.
- Žák kriticky hodnotí svoji i ostatních práci a výkon, formuluje vlastní názor a pohled na téma.

5) Rozvíjené kompetence

Kompetence občanská, komunikativní, sociální a personální.

6) Hodnocení

Hodnocení této hodiny by navazovalo na celkové hodnocení estetické výchovy, která by se známkovala klasickými známkami. Třetinu hodnocení by tvořily známky z testů znalostí, nabytých na hodinách, třetinu aktivita v hodinách s ohledem na individuální pokrok žáka jak v oblasti výstupů z hodin (portfolio z činností a kopie pracovních listů), tak v oblasti rozvoje komunikačních dovedností. Poslední třetinu by zaujímal plnění povinností (domácí úkoly-referáty, kulturní aktuality, prezentace...; příprava na hodiny).

V této hodině konkrétně bychom hodnotily aktivitu v hodině (učitel si dělá poznámky během a po hodině): spolupráce na průběhu celé hodiny a vytváření atmosféry (narušování hodiny, spolupráce atd.), zapojení se do diskuzí, práce ve skupině, práce s pracovním listem, schopnost závěrečné reflexe. Plus jestli se žák připravil na hodinu- nahrál si melodie do mobilu.

• Rozpis

1. část					
Čas	Aktivita	Cíl	Co se děje	Instrukce	Pomůcky
10	Kino	Aktivizace, motivace, vtáhnutí do tématu, navození atmosféry	Učitel uvede studenty do třídy/kina, usadí je, přivítá, popřeje příjemný zážitek. Žáci sledují ukázkou z filmu Osvícení ¹ . Třidu učitel před hodinou upravil s pár žáky do podoby kina (židličky v řadách, zatažené žaluzie, promítá se na plátno, případně na zeď...), ostatní čekali mimo třídu.	Vítejte v našem kině! Posad'te se, sledujte film, přeji příjemný zážitek.	Plátno (není nezbytné), projektor, počítač
20	Řízená diskuze Znovu ukázkou Myšlenková mapa	Evokace znalostí studentů o tématu, zjištění prekoceptu Sdělení tématu výukového bloku; nástin základních	Učitel klade otázky, žáci odpovídají, učitel vytváří na tabuli myšlenkovou mapu, kterou si žáci zároveň vypracovávají do pracovního listu; je znovu puštěna ukázkou z Osvícení, tentokrát bez zvuku	Přemýšlejte, odpovídejte na otázky. ² Sledujte ukázkou bez hudebního doprovodu a zamyslete se, jak na vás působí nyní.	Tabule, fixy, plátno, projektor, počítač, pracovní list

¹ <http://www.youtube.com/watch?v=3t60oY0TbTU&feature=related>

² Co se v ukázce odehrálo? Odkud kam nás vede? Jak nás má hudba naladit? S čím nás ukázkou seznamuje? Co jste sledovali? Čeho jste si všimli nejvíce? Co souviselo s čím a jak? Jak působila ukázkou s hudbou a bez ní, jaký je rozdíl?

		informací, s kterými se bude v rámci tématu pracovat.			
5	Dělení do skupin	Rozdělení žáků do skupin, do skupin, aktivizace, motivace	Žáci si losují lístečky s názvy zemí, poté se seskupí dle názvů země (USA, Francie, Německo) do tří skupin po pěti lidech. Učitel dá pokyn k tomu, aby si vymysleli nějaká jména dle země, ke které patří. Těmi se budou po zbytek hodiny oslovovat (může vycházet z jejich skutečného jména, ale nemusí).	Vylosujte si lísteček, najděte spolužáky se stejným názvem země. Vymyslete si jména podle země, ke které patříte. Napište je na nálepku a nalepte na oblečení. Po zbytek hodiny se tak oslovujte.	Sáček, lístečky s názvy zemí, nálepky
2	Administrativa	Zápis do třídní knihy	Učitel se zeptá, kdo chybí, zapíše, dá pokyn k přestávce.	Zjistěte, kdo chybí. Udělejte si pětiminutovou přestávku.	Třídní kniha
7	Pauza				
35	Ozvučení filmu	Uvědomění si různého historického vývoje zvukové a obrazové složky filmu. Zamyšlení se nad návazností a vzájemným vlivem zvukové a obrazové	Učitel uvede do děje, vysvětlí následující aktivitu, pokyny k práci. ³ Následně pustí tři zhruba minutové ukázky němeého filmu ⁴ (před každou upozorní skupinku, která s ní bude pracovat). Poté rozdá skupinkám krabice s nástroji a pomůckami. Vyzve je, aby si v rychlosti	Pozorně poslouvejte pokyny k následující práci! Sledujte ukázky, soustředte se obzvlášť na tu svoji! Prohlédněte si nástroje a pomůcky, co jste dostali, přemýšlejte, které kdy použijete,	Počítač, plátno, různé nástroje z učebny HV (flétny, triangly, bubínky, malé činely...a alternativní nástroje..)

³ Řekne žákům, že se ocitají ve dvacátých letech dvacátého století, ve své zemi (Fr, N, USA) a pracují jako „ozvučovači“. Mají za úkol ozvučit ukázku, ale není to jen tak, protože v této době ještě neexistuje možnost nahrávání hudby, takže musí dělat všechno naživo přímo při promítání. K dispozici mají jen některé hudební nástroje a „ozvučovač“, můžou obraz komentovat.

⁴ Ukázky budou pouštěny bez zvuku.

1. Cesta na Měsíc (Le Voyage dans la Lune, George Méliés, Francie, 1902; čas 3:00-3:50)

<http://www.youtube.com/watch?v=vZV-t3KzTpw>

2. Moderní doba (Modern Times, Charlie Chaplin, USA, 1936; čas 1:20-2:20)

<http://www.youtube.com/watch?v=pZIJ0vtUu4w>

3. Kabinet doktora Caligariho (Der Kabinet des Dr. Caligari, Robert Wiene, Německo, 1920; čas 1:00-1:40)

<http://www.youtube.com/watch?v=KPRFHNhe3ak>

		složky. Vyzkoušení si vytváření zvukové a hudební složky filmu.	prohlédli nástroje a pomůcky a zamysleli se, které kdy při ozvučování použijí. Následně učitel vyzve jednotlivě skupinky, aby si přišli k počítači znovu prohlédnout jejich ukázkou. Pak skupinky pracují samostatně (domlouvají se, kdy použijí který zvuk nebo zahrají nějakou melodii). V závěru učitel promítá postupně na plátno ukázkou a skupinky je ozvučují.	jakou melodií a zvuky podbarvíte děj apod. Pojd'te se znovu podívat na ukázkou. Dokončete přípravu. Předved'te, jak ozvučujete svoji ukázkou.	obyčejné věci vydávající zvuky- papíry, sáčky, propisky, alobal, pišťalky, pet lahve...
7	Výklad, Práce s pracovním listem	Stručný vhled do počátků historického vývoje filmové hudby.	Žáci poslouchají výklad, sledují prezentaci, doplňují si informace do pracovního listu.	Poslouchejte výklad, sledujte prezentaci, doplňujte si slova do pracovního listu.	Pracovní listy, počítač, plátno, projektor
3	Zadání domácího úkolu	Příprava pomůcky pro další hodinu	Žáci se dozvídají, co si mají připravit na příští hodinu.	Na další hodinu si stáhněte oblíbenou filmovou hudbu/skladbu/písničku do svého mobilu (kdo by neměl tu možnost, individuální domluva-uložit na internetu, přinést na flashce...).	Mobilní telefon s možností stahování dat z počítače
2. část					
1	Administrativa, uklidnění žáků	Zapsat do třídní knihy	Učitel zjišťuje, kdo chybí, dává žákům najevo, že hodina už začala	Zapsat do třídní knihy, usměrnit žáky	Třídní kniha
4	Šifra	Aktivizace, připomenutí tématu z minulé hodiny a propojení s obsahem hodiny dnešní	Učitel rozdává pracovní listy s úkolem, žáci luští šifru (tajenka: Jazz Singer), mají časový limit	Vyluštěte šifru, až budete mít, přihlaste se, máte max. 4 minuty	Pracovní list

7	Výklad, práce s pracovním listem	Navázání na minulou hodinu, pokračování ve stručném historicko-vývojovém přehledu: od vzniku zvukového filmu do počátku 90. let (filmová hudba jak ji známe dnes).	Žáci poslouchají výklad, doplňují si do pracovního listu	Poslouchejte výklad, doplňte si do pracovního listu	Pracovní list
10	Hudební asociace	Rozvíjení schopnosti soustředěného poslechu a vnímání hudby, vyjádření dojmů a emocí Rozvíjení citlivosti vůči uměleckému dílu, fantazie Vnímání filmové hudby jako samostatně fungujícího uměleckého díla	Žáci postupně poslouchají tři ukázky filmové hudby ⁵ , ke každé si během vymezeného časového limitu zapisují asociace a dojmy, které v nich vyvolává, do pracovního listu. Následně jde každý žák napsat na tabuli jeden pojem, který vystihuje podle něj nejlépe každou ukázku. Pak jsou ukázky postupně puštěny (konfrontovány) i s obrazem a prokládány diskuzí (viz níže).	Poslouchejte a vnímejte hudbu, pište si do pracovního listu dojmy a pocity-jednoslovně (Jak se cítím při poslechu této hudby? Jaká je tato hudba? Co bych nejraději dělal, když takovou hudbu slyším?) Představte si, co za situaci by se při takové hudbě mohlo odehrávat? (Kde se situace odehrává, kolik je při ní přítomno lidí? Co se děje?) Pojďte napsat na tabuli jeden pojem ke každé ukázce, který ji podle vás nejlépe vystihuje.	Pracovní list, počítač s kvalitními reproduktory

⁵ 1. Requiem za sen (Requiem for a Dream, Darren Aronofsky, USA, 2000, hudba Clint Mansell; čas 1:00-2:53) <http://www.youtube.com/watch?v=uuzNohk5cYw>

2. Walk the line (Walk the Line, James Mangold, USA 2005, hudba Johnny Cash; čas: 0:11-1:15) <http://www.youtube.com/watch?v=Jix3xOKJKs4>

3. Dr. Divnoláška aneb Jak jsem se naučil nedělat si starosti a mít rád bombu (Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb, Stanley Kubrick, Velká Británie, 1964, hudba Laurie Johnson, píseň v ukázce "We'll Meet Again" 1939, od Very Lynn; čas: celé) <http://www.youtube.com/watch?v=-gb0mxcpPOU&feature=related>

15	Diskuze, práce s pracovním listem	Rozvoj schopnosti vyjadřování Zamyšlení se nad růzností, individuálním vnímáním hudby Zamyšlení se nad vzájemným ovlivňováním a vazbou mezi obrazem a hudbou, kompatibilitou obou složek, funkcí, významem a hodnotou filmové hudby	Učitel se ptá žáků na otázku, žáci odpovídají, učitel směřuje rozhovor k zaznění důležitých poznatků, upozorňuje na to, co by si měli žáci zapamatovat, případně si zapsat	Odpovídejte na otázku ⁶ , zapisujte si důležité poznatky	Pracovní listy
2	Rozdělení do skupin	Rozdělení do skupin pro účely následující aktivity	Učitel rozdělí žáky do třech skupinek po pěti (má rozdělení promyšlené dopředu, tak, aby byly kreativní, komunikativní apod. schopnosti rovnoměrně rozložené do všech skupinek)	Sesedněte si podle toho, jak vás nyní rozdělím.	
25	Stínové divadlo	Práce ve skupině Syntéza a aplikace dosud získaných poznatků	Každá skupinka bude mít za úkol zpracovat téma: „Setkání“ ve 3-5 minutové stínové divadlo.	Vymyslete společně, jakým způsobem ztvárníte téma „Setkání“ s ohledem na možnosti, jaké	Mobily s nahrávkami skladbami

⁶ Typové otázky k diskuzi:

V první části budou navazovat na pojmy napsané žáky k ukázce na tabuli a do pracovních listů:

Co sis při poslechu představoval? Jaký druh filmu? Jakou scénu? Jak ti koresponduje popis s vizuální ukázkou? Trefil ses?

V druhé části budou otázky směřovat k rozpoznání funkcí a významu hudby ve vztahu k obrazu:

Z jakého zdroje vycházela hudba? Co se dělo v ukázce? O jakou situaci se jedná (dramatická, romantická, komická...)? Jaká hudba k ukázce patřila, jak jste ji popsali (vážná, zábavná, živá, pomalá...)? Korespondovala hudba s děním? Máte pocit, že hudba patří k dění ve filmu? Ruší vás při sledování? Přijde vám výraznější než obraz? Proč myslíte, že autoři zvolili takový druh hudby? Jakou má hudba asi v tom kterém případě funkci? Jak navazuje na dění na obraze, na obsah? Přemýšleli jste o tom, co se děje na plátně?

Napadá vás nějaká typově podobná scéna z jiného filmu?

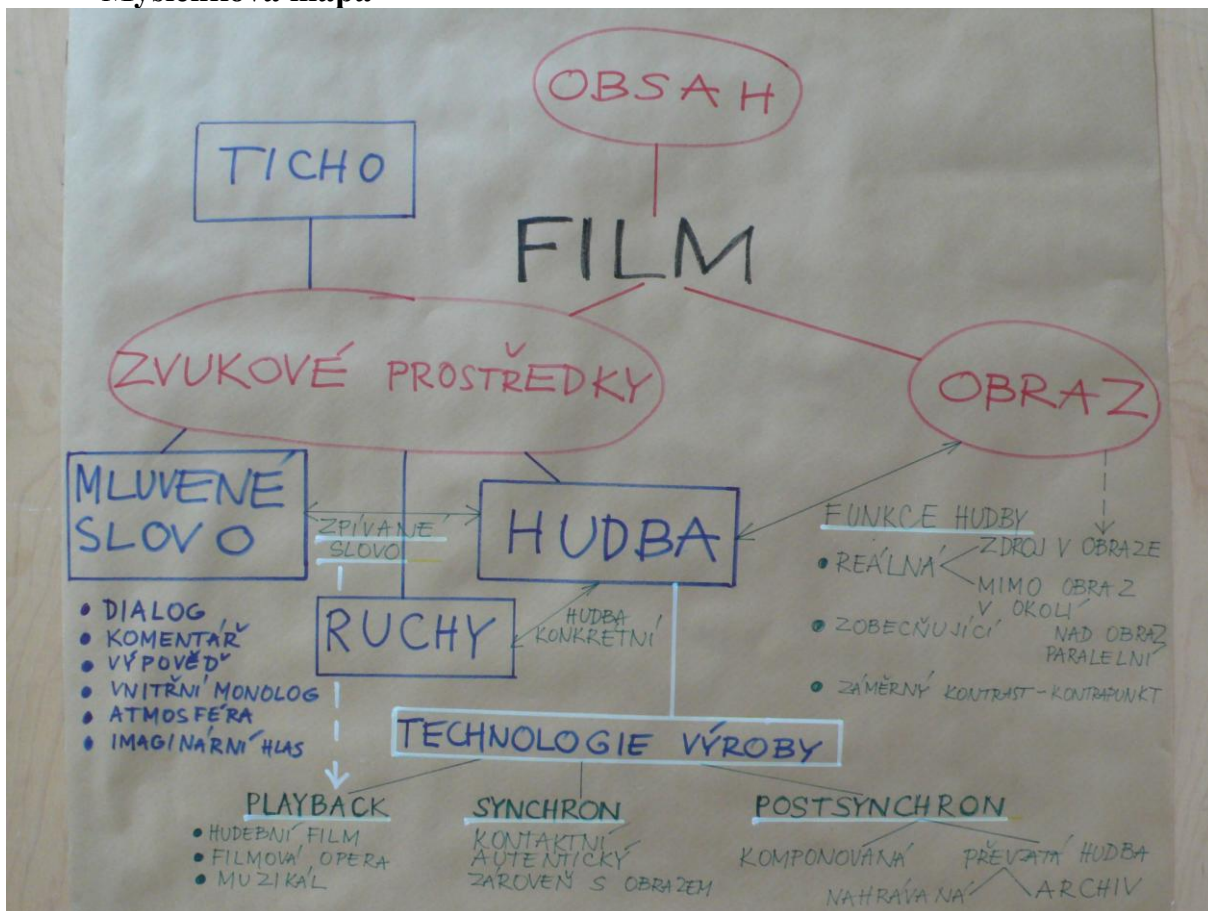
		Zamyšlení se nad vzájemnou kooperací a vlivem složky hudební, obrazové a mluvené. Tvorba a výběr jednotlivých součástí s ohledem na cíl, zamýšlené sdělení	Ukázka musí obsahovat složku obrazovou, hudební-při které využijí žáci filmovou hudbu, kterou si přinesli nahranou v mobilech, a může obsahovat i složku mluvenou (dialogy, monolog vypravěče...). Učitel zatím upravuje třídu do vhodné podoby pro předvádění výsledků aktivity. Chystá si kameru na nahrávání.	máte: stínové divadlo, hudba v telefonech, mluvené slovo, počet účastníků... Snažte se postupovat systematicky a rozdělte si role. Nacvičte, abyste mohli předvést spolužákům. Sledujte čas!	
15	Provedení ukázek	Předvedení výsledku, schopnosti dojít k cíli; konfrontace s ostatními pojetími, reflexe	Studenti předvádí spolužákům svá díla, ostatní pozorně sledují. Učitel nahrává na kameru (nahrávky budou použity pro reflexi a zopakování celého bloku o filmové hudbě v nadcházející hodině, budou umístěny na internet, kde je studenti budou moci shlédnout)	Předvádějte svá díla! Ostatní pozorně sledujte, porovnávejte s vaším zpracováním, přemýšlejte nad funkčností jednotlivých složek a vzájemnou kooperací s ohledem na sdělení díla. Jaká hudba je využita? Jak podporuje/ je v rozporu s obsahem a obrazem? Můžete si dělat poznámky do pracovního listu.	Tenká látka (tenké prostěradlo), kolíky prádelní šňůra (provaz) natažený vhodně ve třídě, aby se na něj dala pověsit látka a žáci za ním měli prostor hrát, silné přenosné světlo (velká baterka), kamera
10	Diskuze nad	Reflexe (spolu) práce a	Učitel klade otevřené otázky, žáci	Odpovídejte na	Pokud by se

	nahrávka mi	výsledných děl Utřídění získaných poznatků Formulace vlastního názoru	diskutují, učitel podporuje vyjádření všech žáků, hodnotí také, zjišťuje, jaký zaujali postoj k tématu a jaké poznatky si odnáší; (pokud by byl čas, k reflexi by se pouštěly právě pořízené nahrávky)	otázky ⁷ , zamýšlejte se nad spolu (prací), hodnotte díla s ohledem na poznatky, reagujte na své spolužáky	promítalo: počítač, kamera, kabel, plátno
2	Barometr	Reflexe, zpětná vazba učiteli	Žáci ukazují na pokyn učitele do výšky rukou, o kolik ví víc o filmové hudbě; jak moc je hodina bavila, zaujala; jak se jim pracovalo	Ukazujte rukou míru: směrem nahoru je hodně, střed je tak akorát, dole je vůbec nic: Co jsem se dozvěděl za informace o filmové hudbě (co jsem nevěděl předtím)? Dokázal bych vysvětlit, co je filmová hudba, jaký má význam? Jak moc mě hodina zaujala, bavila? Jak se mi pracovalo, jaká byla atmosféra?	

⁷ Typové otázky k diskuzi:

Kde jste vzali hudbu, kterou jste používali? Jaký jiný způsob získání hudby pro vlastní film vás napadá?
Jak jste spolupracovali? Jak jste postupovali při tvorbě? Které složky jste řídily podle kterých? Přizpůsobovali jste jednotlivé složky i během procesu tvorby? Proč jste vybrali hudbu, kterou jste vybrali? Jak navazuje na složku obrazovou a obsahovou? Jaký byl váš záměr/ jak jste chtěli, aby dílo působilo, o čem je? Proč jste pracovali s hudbou, jak jste pracovali? Udělali byste ještě něco jinak? Jak to působilo na ostatní? Co si myslíte o zpracování tématu téhle skupinky a proč? Řekněte jednou větou, jaký máte názor na význam filmové hudby, co pro vás znamená?

• Myšlenková mapa

- **Pracovní list:**

Pracovní list k první hodině:

- 1. Překresluj myšlenkovou mapu**

2. Doplňuj vynechaná slova dle výkladu

Ozvučení filmu v němé éře

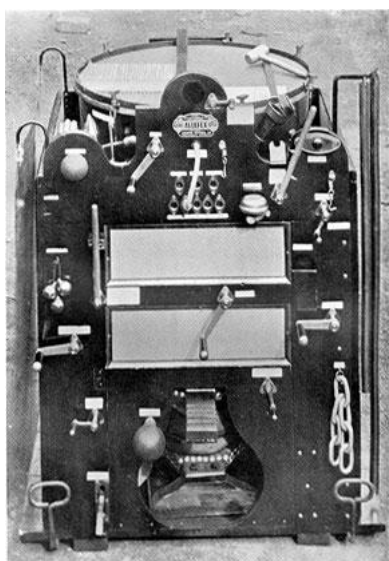
„Film nikdy nebyl němý.“

Jako němou éru chápeme film od jeho vzniku přibližně do počátku 20. let 20. století. Podle vzoru nejrůznějších jarmarečních a varietních vystoupení byla filmová projekce vždy doprovázena nějakým zvukovým doprovodem.

Komentátor, známý také jako „vysvětlovač obrazů“ pomáhal divákům v období, kdy byl film ještě nedokonalý v naraci, tlumočil cizojazyčné titulky a bavil publikum. Lidé často chodili na dobrého komentátora. U nás byl oblíbený například komentátor Karel Šlambor v prvním pražském kině Ponrepo.

Jindy představení doprovázela hudba reprodukováná z fonografu, gramofonu nebo orchestrionu. Majitel kina často najímal i živý doprovod, nejčastěji klavíristu nebo houslistu. Pokud mu to finanční možnosti dovolily, mohl film doprovázet třeba kvartet nebo pěvecký sbor. Pro některé filmy vycházely partitury s hudbou komponovanou pro daný film, ale často se hrálo prostě to, co se k filmu hodilo.

V případě nejrůznějších komedií se často uplatnily speciální nástroje vytvářející zvukové efekty. K dostání byl dokonce multifunkční přístroj zvaný Allefex, napodobující celou řadu zvuků.

SINISTER THEME
(For scenes of impending danger)

Piano
Conductor

Total time with repeats	4 min. 35 sec.
From 1 to 2 "	1 min. 50 sec.
From 2 to 3 "	1 min. 35 sec.
From 3 to 4 "	1 min. 40 sec.

PAUL VELY
Orch. by Sol P. Leay

Cinema Inc. Series 11

And^{te} molto e misterioso

1

Strings

p Bass Cell Bassoon

Oh. Cl.

meno a poco animato

Horns

cresc. *dim.* *rit.*

3. **Místo na vlastní poznámky** (názvy filmů, poznámky k aktivitám...)

Pracovní list ke druhé hodině

1. Rozšifruj název filmu (anglický, bez diakritiky)

10; 1; 26; 26; 19; 9; 14; 7; 5; 18

tajenka:

2. Odpovídej na otázky a doplňuj si podle výkladu

Ve které době se objevil zvukový film?

Od poloviny padesátých let se ve filmové hudbě využívají prvky populárních hudebních směrů: _____, _____, _____.

Čím byla zvláštní hudba pro film *Půlnoční expres* (1978)?

Jaký hudební žánry můžeš slyšet v dnešních filmech?

Napiš si alespoň tři autory filmové hudby:

3. Poslouchej a vnímej hudbu, piš si pocity a dojmy (jednoslovně).

(Jak se cítím při poslechu této hudby? např. unaveně, napjatě, radostně, nervózně, šťastně, aktivně... Jaká je tato hudba? např. rychlá, zábavná, zádumčivá, dramatická, strašidelná... Co bych nejraději dělal, když takovou hudbu slyším?)

Představuj si, jaká situace by se při této hudbě mohla odehrávat. (Kde se situace odehrává? Kolik je při ní přítomno lidí? Co se děje?)

4. Poznámky k diskuzi

5. Místo na vlastní poznámky (názvy filmů, poznámky k aktivitám...)

• Výklad č. 1

Ozvučení filmu v němé éře

Jako němou éru chápeme film od jeho vzniku přibližně do počátku 20. let.

Kontakt s živým „umělcem“ při projekci (konferenciér, hudebníci atd.), kino se tehdy stále podobalo živým zábavním produkcím (cirkus, iluzionisté, varieté) vyvíjel se s nimi jako součást žánru

Absence zvuku = nedokonalost kina, publikum to akceptovalo a trh se přizpůsobil

Program kina sestával z několika čísel krátkých filmů, různé žánry

Nezřídka byla představení ozvláštňována dalšími výstupy (eskamotéři, tanec, zpěv, výstupy, přednášky apod.)

Tři typy doprovodu filmu:

- 1) V něm éře při projekci živě produkovaná hudba (partitury vycházely v tisku)
- 2) Zvukové efekty
- 3) Komentátoři a „vysvětlovači obrazů“

Komentátor:

pomáhal divákům v období, kdy byl film ještě nedokonalý v naraci

Tlumočení cizojazyčných titulků, konferenciér, baví publikum, propojoval části programu

Jako ve varieté, lidi chodí spíš na dobrého komentátora (Ponrepo, jeho bratr Karel Šlambor)

Existuje až do roku 1925, vytlačili je mezititulky

(v Japonsku: tradice z divadla, komentuje tzv. benši – stylizovaná deklamace)

Orchestr:

Teorie: hudba má přehlušit rušivý zvuk projektoru (London), zbavit diváky strachu z temnoty (Kleiner)

Podle Klimeše tam ale hudba být musí, je to běžné při všech typech lidové zábavy, přirozené
Fonograf, gramofon, orchestrion

Hudebníci – klavír, harmonium, eventuálně + housle, různý počet hudebníků (kvartet a větší)

Zpěváci nebo sbor

Závislé na solventnosti provozovatele

Hudba:

- 1) jakákoliv bez větší dramaturgie
- 2) ilustrační (vybrána záměrně z již existující tvorby, aby se k filmu hodila, kapelník se rozhodl na zkušební projekci, co se bude hrát, aby se nehrálo stále to samé, byl nucen neustále rozšiřovat svou **kinotéku** – sbírku partitur používaných pro kino, rejstřík hratelných motivů, ale také typů scén, ke kterým se pak snáz přidružuje hudba)
- 3) komponovaná pro daný film

partitury nebo **kinotéky** postupně začaly vycházet jako součást tisku nebo v nakladatelstvích hudba nebyla vnímána jako primární součást filmu (byla jen variantou, jak film uvádět) a proto se zpravidla nedochová film společně s partiturou jako nedílnou součástí

Zvukové efekty:

Typické pro komedie a parodie

Překvapivě pečlivě vybírány, existují na ně i speciální nástroje (viz katalog v Iluminaci)

Allefex – přístroj napodobující celou řadu zvuků

Synchronizace hudby s obrazem

Improvizace

„**dirigentské filmy**“ – na spodní straně vkopírovaný záběr kapelníka

„**noto-film**“ – místo dirigenta notový zápis

Skladatel v partituře stanovil, jakou rychlostí se má film promítat (např.: 20 okének /s)

Klavírista doprovázející dobové představení (vlevo).

Někteří umělci se dnes snaží divákům zprostředkovat zážitek tehdejšího publika (vpravo).

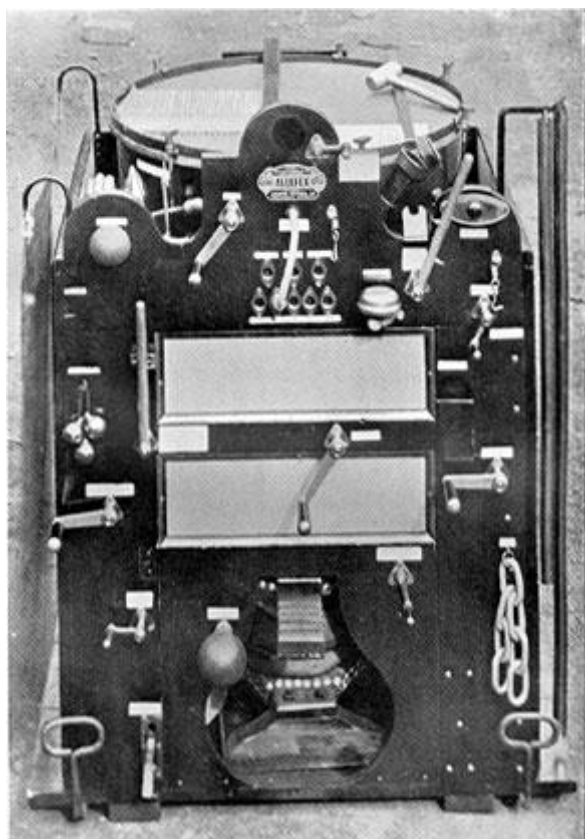

Dobový katalog pomůček na vytváření zvukových efektů, 1925.

Dobový katalog pomůček na vytváření zvukových efektů, 1925.

Katalog pomůček pro vytváření filmových efektů z roku 1925

Přítroj na vytváření zvuků Allefex

• Výklad č. 2

Jazz Singer (Alan Crosland, 1927) je jeden z prvních a nejznámějších zvukových filmů, ve kterém bylo slyšet integrovanou hudbu, písně, dialogy. To bylo umožněno díky novému objevu Eugena Lausteho -záznamu zvuku i obrazu na tentýž filmový pás. Od třicátých let tedy nastala vlna obrovských změn ve filmu a neustálého zdokonalování techniky. Začal upadat žánr grotesky a rodily se nové žánry, plně využívající nového technického objevu: příkladem jednoho je právě *Jazz Singer*, tzv. „zpívaný film“; gangsterské filmy (Howard Hawks-*Zjizvená tvář* 1932), westerny. Vznikají ve filmových studiích zvláštní hudební oddělení, ve kterých pracují jak dvorní skladatelé (Alfred Newman (Fox), Franz Waxman (Universal), Leo Forbstein (Warner Bros.)), tak dirigenti a orchestr hudebníků. Hudba je fyzicky i významově propojována s obrazem, tvůrci v této době pracují podobně jako dříve při tvorbě opery.

O filmové hudbě jako samostatném výrazovém prostředku s vlastními specifickými postupy (např. opakování motivů, využívání sólových nástrojů) odlišnými od jiných typů hudby, se začíná uvažovat zhruba od poloviny 40. let (Bernard Hermann- hudba k *Občanu Kaneovi*).

Od padesátých let se kromě klasické hudby (Bernard Hermann, Henry Mancini) objevují ve filmové hudbě také tendence využívat prvky populárních hudebních směrů: jazzu (Alex North komponoval hudbu k filmu *Tramvaj do stanice Touha* 1951, jednalo se o první využití jazzu ve větší studiové produkci), prvků raného rocku, popu. Objevily se i první převážně písňově vystavěné soundtracky (pro snímky *Butch Cassidy a Sundance Kid* 1969 a *Absolvent* 1967). Přispěním populárních hudebníků se písně staly akceptovatelné jako integrální součást filmové hudby.

Na přelomu 60. a 70. let autoři začínají využívat při komponování i nehudební a elektronicky generované zvuky, tato díla zpočátku dominovala žánru sci-fi.

Možnosti elektronických nástrojů se však neustále rozvíjely, a v polovině 70. let byly uvedeny kompozice, které byly z podstatné části vystavěny elektronicky. Goldsmithova hudba pro sci-fi *Loganův útěk* (1976) pokrývala ještě obě škály filmové hudby – elektronickou a akustickou, Moroderova kompozice pro vězeňské drama *Půlnoční express* (1978) však svým výrazně elektronickým charakterem vytvářela specifickou náladu a je možné ji považovat za předchůdce řady pozdějších elektronických kompozic vznikajících v 80. letech.

Filmová hudba se v této době, na přelomu 70. a 80. let, etabluje jako naprosto svébytná, akceptovaná umělecká forma.

V 80. letech přichází jeden z průlomů ve filmové hudbě: návrat k symfonické tradici 30. a 40. let a tendence k dosažení vysokého stupně kvality v tomto oboru. Byly zakládány velké symfonické orchestry pouze za účelem tvorby hudby k určitému filmu, skladatelé psali monumentální partitury, trvající i několik hodin, pomocí nichž mohli prolínat náměty a ovlivňovat střídání emocí u diváků. (*Star Wars*, hudba John Williams).

Na druhou stranu hrála čím dál větší úlohu v dějinách filmu i populární či rocková hudba (např. filmy *Top Gun* 1986, *Flash Dance* 1983). Správné využití a zařazení skladeb do filmů může být velice lukrativní a vyčerpávací na mnoha úrovních. Naopak je třeba zmínit i opačné případy, že totiž řada tvůrců, s vidinou zajištěného úspěchu a většího zájmu diváků zařazuje do svých filmů písně populární scény, které se ujaly a přinášely dobré výsledky (*Forrest Gump* 1994).

V této době vznikají také nové tendence v práci s elektronickou hudbou, která se již využívá čistě jako samostatná složka, syntetizátory plně nahrazují hudební nástroje (Vangelis-

rozhodující role v akceptaci a popularizaci elektronických nástrojů- film *Blade Runner*), ale stále se využívá i kombinovaně se symfonickým orchestrem (Hans Zimmer-*Šifra mistra Leonarda, Gladiátor*).

Během vývoje komponování filmové hudby se postupně vžily základní hudební proudy, které se v podstatě uplatňují a neustále vyvíjí dodnes (často jde však o originální syntézy žánrové i nástrojové: Danny Elfman-spolupráce s Burtonem-*Batman*; Ennio Morricone-starší- *Tenkrát na západě, Lolita*):

1) klasická hudba

2) pop, -rock

3) elektronická hudba

4) různorodé alternativní hudební styly (např. world music)

● Použitá literatura

BLÁHA, Ivo. Základy zvukové dramaturgie ve filmu a televizi. Vyd. 2. Praha : SPN, 1987. 88 s.

FIŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní : Malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Vyd. 1. Brno : Paido, 2001. 164 s.

Fond her : 52 nejlepších her a akcí z kurzů. Brno : Computer Press, 2007. 211 s.

GAREL, Alain; PORCILE, Francois. *Hudba a film*. Vyd. 1. Praha : AMU, FTF, 1999. 328 s.

Gymnasion : časopis pro zážitkovou pedagogiku. Praha, Olomouc : Prázdninová škola Lipnice, 2004-2009.

ICT a současné umění ve výuce : inspirace pro pedagogy výtvarné, hudební a mediální výchovy. Praha : Národní galerie, 2008. 156 s.

KLIMEŠ, Ivan. Člověk a stroj v biografu. *Illuminace*. 1993, 1.

KOCANDA, Petr. *Proměny filmové hudby a postprodukčního procesu*. Brno, 2008. 102 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

KUNA, Milan. *Hudba v krátkém filmu : Příručka pro filmové amatéry*. Vyd. 1. Praha : Orbis, 1961. 64 s.

RATISLAV, Michael. *Specifika filmové hudby*. Brno, 2006. 69 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk; ŠIMANOVSKÁ, Barbara. *Hry pro posílení zdravé osobnosti : Prevence problémů s agresivitou*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2005. 160 s.